

ISSN 1561-6908

**Економіка:
проблеми теорії та
практики**

Збірник наукових праць

Випуск 165

Дніпропетровський національний університет

Економіка: проблеми теорії та практики

Збірник наукових праць

Випуск 165

ДНУ
Дніпропетровськ
2002

УДК 336
ББК 65.01
Е 45

Друкується відповідно постанови Вченої Ради Дніпропетровського національного університету.

Головний редактор:
доктор економічних наук, професор Покотілов Анатолій Антонович.

Редакційна колегія:
д.ф-м.н. Смірнов С.О., д.е.н. Ткаченко В.А., д.т.н. Марюта О.М.,
д.е.н. Биков Г.М., д.е.н. Попкова Л.В., д.е.н. Ковальов О.В.,
д.е.н. Берсуцький Я.Г., д.т.н. Морозов Ю.Д., д.е.н. Крамаренко Г.О.,
д.е.н. Галушко О.С., д.т.н. Тяг Р.Б., д.е.н. Дорофіснко В.В.,
д.е.н. Шевцова О.Й.

Рецензенти:
Сазонець І.Л., доктор економічних наук, професор Дніпропетровського національного університету;
Драгун Л.М., доктор економічних наук, професор Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.

Е 45 **Економіка: проблеми теорії та практики.** Збірник наукових праць.
Випуск 165. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. - 252 с.
ISBN 966-7191-71-0

В збірнику аналізуються актуальні проблеми економіки.
Для студентів, аспірантів та викладачів вузів.

УДК 336
ББК 65.01

ISBN 966-7191-71-0

© Колектив авторів, 2002

ДИНАМІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

УДК 65.014

К.е.н. Албул Г.А., Терзієв А.В., Юдін М.А.
Одеський національний політехнічний університет
**ЕТАПИ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ
БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА**

Пошук можливих варіантів зростання рентабельності та прибутку, оптимізації витрат, підвищення якості керування для росту конкурентноздатності підприємства припускає наявність явної моделі діяльності підприємства, що дозволить виявити проблеми, проаналізувати діяльність підприємства та оптимізувати її.

Сучасні підходи до конкурентноздатності підприємства розглядають його як бізнес-систему – зв'язану безліч бізнес-процесів, кінцевою метою яких є випуск продукції (товарів, послуг, документів) [1, с.251]. Під бізнес-процесом у широкому плані розуміють структуровану послідовність дій по виконанню визначеного виду діяльності на всіх етапах життєвого циклу предмета діяльності – від створення концептуальної ідеї через проектування до реалізації і результату (здача в експлуатацію об'єкта, постачання продукції, надання послуг, закінчення визначеної фази діяльності), тобто системно-замкнутих процес [1, с.259].

Системний аналіз є одним з основних інструментів вивчення й удосконалення бізнес-систем і бізнес-процесів. Він являє собою сукупність наукових методів і практичних прийомів дослідження великих і складних об'єктів як цілеспрямованих систем. З метою вивчення бізнес-процесів на системний аналіз покладаються наступні задачі:

- 1) дослідження існуючих бізнес-процесів:

де L – приріст доходів від прибутку від застосування нововведень;

I – інвестиції в розробку нововведень.

Таку формулу можна ускладнити з урахуванням особливостей інтелектуальної продукції в авіадвигунобудівництві. Якщо двигуни та всі нововведення, зв'язані з їхнім впровадженням і модифікацією, віднести до багатофункціонального типу продукції, то можна використати розрахунки з урахуванням параметричних рядків, які характеризують їхні основні параметри, які можна розглянути на основі бальної системи. В такому випадку можна використати іноземний досвід таких розрахунків. Так, наприклад, у США при вартісній оцінці нововведень в авіадвигунобудуванні застосовують формулу регресивної залежності експоненціального типу:

$$P_i = \alpha \times N_1^{b_1} \times N_2^{b_2} \times \dots \times N_n^{b_n},$$

де P_i - ціна нововведення, створеного фірмою;

N_1, N_2, \dots, N_n - основні параметри, які характеризують властивість двигунів;

b_1, b_2, \dots, b_n - коефіцієнти регресії, які відображають міру впливу інтелектуального параметру на кінцевий ефект нововведень.

У зв'язку з відсутністю систематизованих і порівняльних даних, на практиці застосовується спрощена схема вартісної оцінки нововведень в авіадвигунобудуванні.

Література:

1. Кравцова В.И., Карунин А.Л. Инновационная модель развития. - М.: Информпечать, 1998. - 192 с.
2. Гончарова Н.П., Перерва П.Г. Маркетинг инновационного процесса. - К.: Вира-Р, 1998. - 276 с.
3. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент. - СПб.: Питер, 2001. - 304 с.
4. Гринев В.Ф. Инновационный менеджмент. - К., 2000. - 148 с.

УДК 336-71

К.э.н. Бритченко И.Г.

Донецкий государственный университет экономики и торговли
**ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ МОДЕЛИ
 ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОГО
 КРЕДИТОВАНИЯ**

Острой проблемой банков Украины остается невозврат или несвоевременный возврат предоставляемых субъектам хозяйствования кредитов как в национальной, так и иностранной валюте. Так, по состоянию на 1.08.2002 года задолженность по банковским ссудам имела такую структуру: срочные ссуды – 86,2%, пролонгированные – 7,5%, просроченные – 4,9%, сомнительные – 1,4% [6].

Поэтому важнейшей задачей совершенствования механизма функционирования банковской системы является внедрение банковских технологий, позволяющих снизить потери кредитных ресурсов. Предлагаемая модель призвана продемонстрировать, что снижение цены кредитных ресурсов коммерческих банков возможно не столько благодаря снижению их себестоимости или учетной ставки Национального банка Украины, сколько благодаря снижению потерь кредитных ресурсов в процессе кредитования и расширению ресурсной базы как отдельного коммерческого банка, так и всей банковской системы. Введем следующие обозначения:

ΣD - сумма средств на текущих (расчетных) счетах, мобилизованных коммерческим банком (в грн.);

ЦКР – средневзвешенная цена кредитных ресурсов банка за рассматриваемый период (в %);

СКР – средневзвешенная стоимость (себестоимость) кредитных ресурсов банка (в %);

R – норма обязательного резервирования, установленная НБУ для средств на текущих счетах (в %);

X – величина потерь (уровень невозврата) банка в результате кредитных операций (основной суммы и процентов по ней) - в процентах к сумме кредита, подлежащего возврату;

K – коэффициент, показывающий участие банка в процессе образования бесплатных ресурсах банковской системы, создаваемых в результате действия эффекта мультипликатора (в %);

M – доход (прибыль) банка в результате его основной деятельности (грн.).

При расчете учитываются лишь процентные доходы и расходы банка, предполагается, что расходами, не связанными с основной деятельностью банка, можно пренебречь поскольку они носят, как правило, постоянный характер и корректируют прибыль банка, полученную в результате основной деятельности на фиксированную величину. Банк выдает кредиты на 1 год, а его кредитный портфель принимается равным сумме активов - все ресурсы направляются на кредитование. Все процентные значения в формулах при расчете переводятся в десятичные дроби.

Чтобы понять, как отдельный банк участвует в процессе создания новых ресурсов всей банковской системой (остатков на текущих счетах), создаваемых при помощи мультипликатора, продемонстрируем действие последнего на примере банковской системы. Заполним следующую таблицу (табл. 1).

Таблица 1. Механизм функционирования кредитного мультипликатора

№ п/п	Сумма кредитных ресурсов банковской системы, грн.	Норма резервирования, %	Сумма обязательного резерва (2)*(3), грн.	Сумма предоставляемых кредитов (2)-(4), грн.	ЦКР, %	Сумма кредитов подлежащих возврату, грн.	Невозврат кредитов, в %	Реально возвращенная сумма кредитов, грн.	Прибыль банка (9)-(5), грн.
1	100000	10	10000	90000	30	117000	7	108810	18810
2	90000	10	9000	81000	30	105300	7	97929	16929
3	81000	10	8100	72900	30	94770	7	88136	15236
...
N
Итого:	1000000	10	100000	900000	30	1170000	7	1088100	188100

Таким образом, инвестированные в экономику страны 100 тыс. грн. в итоге увеличили остатки на текущих счетах на 900 тыс. грн, принеся банковской системе прибыль в сумме 188,1 тыс. грн.

Позиции 2 – N (колонка 2) показывают нам объем созданных мультипликатором кредитных ресурсов банковской системы. Очевидным является тот факт, что каждый отдельно взятый банк участвует в создании бесплатных ресурсах. Долю банка в этих бесплатных ресурсах (K), на наш взгляд, можно определить следующими путями:

- как удельный вес кредитного портфеля банка в сумме выданных банковской системой кредитов;
- как удельный вес остатков на текущих счетах данного банка в совокупных остатках средств на текущих счетах банковской системы;
- как удельный вес операций кредитования заемщиков данного банка, основными торговыми партнерами и поставщиками которых являются клиенты данного банка, т.е. при кредитовании данной категории клиентов средства практически не уходят из системы банка и остаются на его счетах.

Исходя из таблицы 1, прибыль, фактически полученную банком (M), можно определить по формуле:

$$M = \sum D \cdot \left(1 + \frac{(1-R) \cdot K}{R}\right) \cdot (1-R) \cdot [(1+ЦКР) \cdot (1-X) - 1] - СКР \cdot \sum D.$$

где $\sum D \cdot \left(1 + \frac{(1-R) \cdot K}{R}\right)$ - объем кредитных ресурсов (в т.ч. созданных

при помощи мультипликатора) в которых участвует банк;

$СКР \cdot \sum D$ - процентные расходы, которые банк несет на привлечение первоначальной суммы депозита.

При этом потери банка (недополученная им прибыль) составят:

$$M(x) = \sum D \cdot \left(1 + \frac{(1-R) \cdot K}{R}\right) \cdot (1-R) \cdot (1+ЦКР) \cdot X,$$

и максимально возможная прибыль банка образуется при уровне невозврата кредитных ресурсов равном нулю:

$$\max M = \sum D \cdot \left(1 + \frac{(1-R) \cdot K}{R}\right) \cdot (1-R) \cdot ЦКР - СКР \cdot \sum D.$$

Сделаем факторный анализ прибыли банка.

1. Рассмотрим влияние величины потерь банка на размер прибыли банка.

Для этого будем использовать следующие значения величин: $\Sigma D = 100000$ грн., ЦКР=26% годовых, СКР=12% годовых, R=10%, K=20%.

Таблица 2. Взаимосвязь уровня невозврата кредитов и прибыли банка

Показатели	Значение показателей								
	0	1	2	5	8	10	12	15	20
Уровень невозврата, %									
Прибыль банка, грн.	53520	50344,8	47169,6	37644	28118,4	21768	15417,6	5892	-9984

Таким образом, при ЦКР=26% увеличение уровня невозврата (потерь банка) на 1% приводит к уменьшению прибыли банка на 3175,2 грн., т.е. зависимость линейная:

$$M = 53520 - 3175,2 \cdot X.$$

2. Рассмотрим влияние цены кредитных ресурсов на размер прибыли банка.

Для этого будем использовать следующие значения величин: $\Sigma D = 100000$ грн., СКР=12% годовых, R=10%, K=20%. Величину невозврата кредитов X принимаем равной 7%.

Таблица 3. Взаимосвязь цены кредитных ресурсов и прибыли банка

Показатели	Значение показателей								
	0,2	0,22	0,24	0,26	0,28	0,3	0,32	0,34	0,36
Цена кредитных ресурсов (ЦКР), %									
Прибыль банка, грн.	17232	21919,2	26606,4	31293,6	35980,8	40668	45355,2	50042,4	54729,6

Таким образом, при X=7% увеличение цены кредитных ресурсов

банка на 1% приводит к увеличению его прибыли на 2343,6 грн., т.е. зависимость линейная:

$$M = -29640 + 2343,6 \cdot \text{ЦКР}.$$

3. Рассмотрим влияние уровня невозврата на размер ресурсной базы банка.

Для данной оценки будем использовать выражение:

$$\Sigma D \cdot \left(1 + \frac{(1-R) \cdot K}{R}\right) \cdot X$$

и следующие значения величин: $\Sigma D = 100000$ грн., R=10%, K=20%. Величину невозврата кредитов X принимаем переменной величиной.

Таблица 4. Взаимосвязь уровня невозврата кредитов и размера ресурсной базы банка

Показатели	Значение показателей								
	0	1	2	5	8	10	12	15	20
Уровень невозврата, %									
Ресурсная база банка, грн.	280000	277200	274400	266000	257600	252000	246400	238000	224000

Таким образом, увеличение уровня невозврата на 1% приводит к снижению ресурсной базы на 2800 грн., т.е. зависимость линейная: $M = 280000 - 2800 \cdot X$.

4. Рассмотрим зависимость цены кредитных ресурсов и уровня невозврата.

Для данной оценки зафиксируем значение прибыли банка ($M = \text{const}$). При этом: $\Sigma D = 100000$ грн., R=10%, K=20%. Величину невозврата кредитов X и ЦКР принимаем как переменные величины (изменяя величину потерь от 0% до 20%, мы подбираем такие значения цены кредитных ресурсов, чтобы прибыль банка осталась неизменной).

Таким образом, чтобы прибыль банка оставалась постоянной величиной, равной 38400, при каждом увеличении на 1% уровня невозврата мы вынуждены поднимать ставку по кредитам (цену кредитных ресурсов)

на 1,21%-1,764%, чтобы компенсировать понесенные расходы вследствие потерь кредитных ресурсов.

Таблица 5. Взаимосвязь уровня невозврата кредитов и цены кредитных ресурсов банка

Показатели	Значение показателей								
	0	1	2	5	8	10	12	15	20
Уровень невозврата, %	0	1	2	5	8	10	12	15	20
ЦКР, %	20	21,21	22,45	26,32	30,43	33,33	36,36	41,18	50,00
Прибыль банка, грн.	38400	38400	38400	38400	38400	38400	38400	38400	38400

5. Рассмотрим эффективность работы банка.

Для этого используем вышеприведенные формулы для подсчета фактически полученной банком прибыли, потерь банка и максимально возможной прибыли банка (по формуле или как сумма двух предыдущих величин). Будем использовать для расчетов данные Таблицы 5, чтобы показать, что повышение цены кредитных ресурсов при росте уровня невозврата гарантирует банку получение такой же прибыли, однако ничего не меняет в качественных параметрах работы банка.

Для данной оценки зафиксируем значение прибыли банка ($M=const$). При этом: $\Sigma D = 100000$ грн., $R=10\%$, $K=20\%$.

Особое внимание следует обратить на последнюю строку, которая отражает эффективность функционирования банка. Смысл данного расчета состоит в том, чтобы показать какой процент максимально возможной прибыли (соответствующей уровню невозврата равно нулю) получает банк при данной цене кредитных ресурсов и уровне невозврата кредитов.

Как мы видим, из приведенного расчета банк получает запланированную прибыль ($M = 38400$ грн.) путем увеличения цены кредитных ресурсов (ЦКР) при увеличении величины потерь (X), однако структура доходов банка (соотношение потерь банка и полученной им прибыли) свидетельствует о неэффективности управления кредитными ресурсами и организации процесса кредитования.

Таблица 6. Взаимосвязь уровня невозврата кредитов и размера ресурсной базы банка

Показатели	Значение показателей								
	0	1	2	5	8	10	12	15	20
Уровень невозврата, %	0	1	2	5	8	10	12	15	20
ЦКР, %	20	21,21	22,45	26,32	30,43	33,33	36,36	41,18	50,00
Фактическая прибыль банка, грн.	38400	38400	38400	38400	38400	38400	38400	38400	38400
Потери банка, грн.	0	3054,6	6171,4	15915,8	26295,7	33600	41236,4	53364,7	75600
Максимально возможная прибыль банка, грн.	38400	41454,6	44571,4	54315,8	64695,7	72000	79636,4	91764,7	114000
Удельный вес потерь банка в максимально возможной прибыли, %	0,00	7,37	13,85	29,30	40,65	46,67	51,78	58,15	66,32

Таким образом, кредитная политика банка должна быть направлена на минимизацию потерь кредитных ресурсов как единственного способа обеспечения качественных параметров его работы, что достигается путем внедрения потребительского кредитования.

Литература:

1. Бритченко И.Г. Банковский маркетинг: организации процессов инвестирования. – Донецк: ИЭПИ НАН Украины, 1997 – 200 с.
2. Бритченко И.Г. Системность банковского дела и реальный капитал. – Донецк: ИЭПИ НАН Украины, 1998. – 134 с.
3. Бритченко И.Г. Региональное банковское рынковедение (теория, методология, технология). Часть 1. Теория регионального банковского рынковедения – Донецк: ДонГУЭТ, 2002. – 122 с.
4. Положение НБУ №246 от 28.09.95р. “О кредитовании” (в редакции от 4.12.2001).
5. Закон Украины «Про банки і банківську діяльність» № 270-III от 20.09.2001 г.
6. Бюллетень НБУ. - №8. - 2002. - С.26.

ЗМІСТ

ДИНАМІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ
ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Албул Г.А., Терзієв А.В., Юдін М.А. Етапи системного аналізу бізнес-процесів підприємства.....	3
Андросова О.Ф. Ринок інтелектуальної продукції та його особливості в авіодвигонобудуванні. Оцінка ефективності промислових інновацій ..	8
Бритченко И.Г. Проблемы формирования и реализации модели оценки эффективности потребительского кредитования	13
Величко І.П. Ефективність інвестицій в сферу вищої освіти	20
Воронянська О.В., Полтавець В.І. Методичний і прикладний аспекти оцінки організаційної культури підприємства	25
Гомаль І.И., Гутаревич А.В. Привлечение иностранных инвестиций в аспекте базовых концепций Киотского протокола	30
Гуна В.О., Городничя Н.М. Шляхи та проблеми оновлення механообробного устаткування.....	36
Деренська Я.М. Динаміка інвестиційної привабливості України	41
Екимов С.В., Ломова Л.И. Внутренний инновационный процесс	46
Захарченко Д.А. Роль инвестиционной политики государства в стабилизации экономики Украины	51
Ізюмська В.А. Напрямки стратегічного управління інвестиційними процесами на підприємстві.....	58
Кикиш О.М. Вплив іноземних інвестицій на розвиток експортного потенціалу України	63
Кочура И.В. Выявление и классификация рискованных ситуаций при инвестировании средств в угольные предприятия	69
Красюк І.І. Залучення іноземного банківського капіталу в Україну як фактор реального інвестування	76
Круш П.В., Максименко І.А. Інвестиційна діяльність держави та її вплив на процес розширеного відтворення національної економіки	85
Кузнецов С.П. До питання про реформування бюджетної системи України	93
Кузнецова Т.В., Панкова И.И. Анализ инвестиционных потоков в экономике Украины.....	99

Кутовенко А.М. Перспективи та проблеми використання інвестиційного потенціалу світових транснаціональних корпорацій при реалізації інвестиційних стратегій українських компаній	106
Лантух Е.В., Тютюнник Т.В. Разработка финансовой модели инвестирования новой формы обучения	114
Лапушкина С.К., Вяткин В.Г. Факторы, влияющие на привлечение иностранных инвестиций в Украину.....	119
Момот В.Є. Тенденції у автоматизації управління корпораціями	129
Нестеренко Ж.К. Оцінка бізнеса – основа для прийняття інвестиційних рішень	141
Ногас Р.П. Роль банківського кредиту у фінансуванні інвестиційного процесу	147
Осадчая Н.В. Промышленный потенциал Украины и факторы его развития	154
Очеретько Л.М. Вплив податкової політики на інвестиційний клімат	161
Палюх І.П. Правові гарантії захисту прав іноземних інвесторів.....	165
Пересада А.А., Коваленко Ю.М. Особливості здійснення інвестиційної діяльності через розміщення страхових резервів страховими компаніями в Україні.....	170
Прилипко Н.В. Формування інвестиційного клімату в Україні	177
Розпутняк В.І. Кредитна діяльність комерційних банків та особливості інвестиційного процесу в Україні	183
Смірнова О.О., Бороденко С.М. Фінансування інвестиційного проекту: сутність, етапи проведення і взаємозв'язок з інвестуванням	188
Сугаяка М.В. Банк як інститут забезпечення фінансування інвестиційного процесу	195
Фарберов В.И. Выставочная деятельность как фактор активизации инвестиционных процессов	200
Фісун А.О. Інвестиційна політика як шлях до економічних піднесень... ..	208
Черкес Р. Основні напрями вдосконалення банківського менеджменту в конкурентному ринковому середовищі	216
Шевченко І.В. Обґрунтування реструктуризації економіки України за допомогою інвестування.....	222
Шурпінов В.І. Використання корпоративного права як основа реального інвестування	230
Яковенко К.В. Інвестування в трудові ресурси: проблеми та перспективи	234
Ястремська О.М. Підхід до вибору стратегії презентації економічних можливостей об'єкта господарювання	242

**Економіка:
проблеми теорії та практики**

Збірник наукових праць

Випуск 165

Українською і російською мовами

Відповідальний редактор *Біла К.О.*

Технічний редактор *Плакуца Л.О.*

Здано до друку 16.12.02. Підписано до друку 24.12.02.

Формат 60x84 1/16. Спосіб друку - різнограф.

Умов.друк.арк. 15,75. Тираж 300 прим.

Видавництво "Наука і освіта"

м.Дніпропетровськ, вул. Столярова, 8/212

тел. (056) 370-13-13, (0562) 35-78-19, 34-29-61